



Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FORENING & MUSEUM



Nr. 1 2013

AK, HVOR FORANDRET

Det kan i sandhed være svært at forstå for den yngre generation af helsingoranere, og det fremkalder utvivlsomt minder om »de gode gamle dage« hos den ældre generation. Vi taler om forsidebilledet. Det viser Pindemosevej; den ganske lange markvej mellem Esrumvej og Gurrevej, der gav adgang til gårde og smålandbrug på byens gamle overdrevsjord. I midten af 1970'erne blev markvejen fræset op, og adskillige århundredgamle huse blev jævnet med jorden til fordel for den i dag stærkt trafikerede Klostermosevej. Fotografen har stået nær Dyresøgaard og rettet kameraet ned mod Esrumvej. Gården til højre er Moselund, som omtales andetsteds i dette blad. På side 3 lader vi salig herredsfoged Ole Lund berette om den by, han genså efter mange års fravær, og allerede dengang i 1880'erne, tænkte man åbenbart med vemod på »de gode gamle dage«.

Og sådan vil det vel altid være, for kulturlandskabet er i evig forandring, og i dette årtusinde går det langt, langt stærkere end nogensinde før. Det går så stærkt, at Ole Lund ville falde noget nær død om, hvis han så sin barnheds by, som den ser ud og fungerer i dag.

Vi kan ikke - og vil jo heller ikke - stoppe udviklingen. Vore museer kan dog gøre væsentligt for at sikre, at man i det åbne land og i vore byer stadig erindres om det forgangne. Glædeligt er det, at museets arbejde for at få fredet Stengade 58 har båret frugt i en sådan grad, at ildsjæle nu har købt ejendommen og vil restaurere den med nænsom hånd, fagligt bistået af Kulturstyrelsen. Og glædeligt er det, at vort kapitel-8-arbejde (museernes medvirken til sikring af kultur- og naturarven i henhold til museumsloven) ofte imødekommes af politikere og planmyndigheder. Det historiske kulturmiljø bæres jo ikke kun af turisternes musts, som Kronborg, Fredensborg og Søborg Slot. For lokalbefolkningen er det i langt højere grad de upågtede elementer i kulturlandskabet, der har værdi for forståelsen af vor fortid, og for vort almene velbefindende. Vi søger jo allesammen på et eller andet tidspunkt ro til fordybelse. Det finder vi jo ikke i de arkitekttegnede butikcentre eller i larmen fra den stærkt trafikerede Klostermosevej. Den finder vi i de dele af kulturlandskabet, der har bevaret lidt af den ånd, vi dybest set, bevidst eller ubevidst, alle søger. Hånden på hjertet. Vi synes vel alle, at forsidebilledet illustrerer noget af den idyl vi holder af? Den er i dag truet mere end nogensinde!

LBM

FORENING & MUSEUM

Lars Bjørn Madsen (ansvh.)
Torben Bill-Jessen
Kenno Pedersen

Tryk: Nofoprint, Helsingør
Lay-out: Lars Bjørn Madsen 2012

Forening & Museum

er et medlemsblad for
Helsingør Museumsforening
og udkommer med 4 numre
om året i februar, maj,
august og november.

Stof til bladet indsendes til
(lbm64@helsingor.dk)
eller pr. brev til
Helsingør Bymuseum,
Hestemøllestræde 1,
3000 Helsingør,
tlf: 4928 1800.

Helsingør Museumsforening

Formand: Torben Bill-Jessen
Næstformand: Kenno Pedersen
Kasserer: Erling Svane
Sekretær: John Zilmer
Ingrid Dora Jarnbjør
Bent Jørgensen
Elisabeth Thorsen
Annelise Møller
Tom Sinding

www.helsingormuseumsforening.dk

Nye medlemmer

kan indmelde sig ved
henvendelse til
administrationen på
Helsingør Bymuseum
(Mai Larsen-Jensen)
Tlf: 4928 1800

Ak, hvor forandret



Herredsfoged Ole Lund (1812-1891) var søn af købmand i Helsingør, Troels Lund og Elisabeth Krogh. Han blev student fra Helsingør i 1831 og juridisk kandidat fra Københavns Universitet i 1836. Han blev herredsfoged i Nørre og Bølling i 1852 og rigsdagsmand i Vejle Amt samme år.

I 1880'erne besøgte Ole Lund sin barndomsby efter 50 års fravær, og ak, hvor forandret!

Mit Helsingør og nutidens Helsingør. Hvilken uhyre Modsætning! Saa stor som mellem Dag og Nat, Lys og Mørke! Mit Helsingør og - dog bort med alle Sammenligninger! Jeg har levet længe nok i Verden til at lære, hvad der lige fra dens Skabelse og lige til dens Slutning bestandigt vil gjentage sig imellem de vekslede Generationer, at Nutiden kaster Vrag paa Fortiden, medens vi, der høre til denne

Ole Lunds Helsingør var unægtelig forandret, da han i 1880'erne genså sin fødeby efter 50 års fravær, men ikke så voldsomt endda. I hvert fald set med vore øjne. Fra skydeselskabets have (maleriet herover) kunne man stadig nyde synet af den gamle sundtoldsby, og det var nok godt det samme, at Ole Lund ikke nåede at se, hvor meget anlægget af Kystbanen forandrede hans fødeby. Maleri på skydeskive fra 1835 i HKPSS.

med et medlidende Smil se ned paa den ynkelige Nutid.

Jeg lader derfor ogsaa med den største Sindsro, Nutiden glæde sig med al dens Flitterstads og al dens kummerlige Kandestøberi, og jeg vilde smile af mig selv, hvis jeg et eneste Øjeblik kunne finde det forunderligt, at den anser sig som den allerbedste Tid, thi jeg har den virkelige Bevidsthed, at det er mig, der har Retten paa min Side, naar jeg med Bestemthed paastaar, at min Tid var den allerbedste, og jeg véd med fuldkommen Sikkerhed, at Nutidens Mennesker, naar de ligesom jeg komme over de



Ole Lunds far, Troels Lund, købte i 1805 ejendommen Stengade 54 på hjørnet af Bramstræde, og her boede Ole Lund i sin barndom. På det tidspunkt var Bramstræde en smal gyde, som vist på fotografiet, hvor Ole Lunds hjem ses til venstre. Først ved anlægelsen af kystbanen, fandt man det nødvendigt at udvide Bramstræde og forlænge den ned til stationsbygningen, hvorved de maleriske bindingsværksbygninger, som man ser på fotografiet, samt bygningerne for enden af strædet, blev nedrevet.

halvfjerdsindstve Aar, alle ville være af samme Anskuelse, naar de betragte deres Fortid i Forhold til den daværende Nutid, og dette er mig nok.

Mit Helsingør var det livsglade, levelystne, muntre og flygtige Helsingør; det rigtige Slaraffenland, hvor man, for dog at synes at tage sig Noget for, sad ganske roligt og fornøjet med Hænderne i skjødets og morede sig med at trille Tommelfingrene om hinanden, snart indad og snart udad, ret som man vinder Garn og forøvrigt holdt Munden opspærret

I Ole Lunds barndom opkrævedes konsumtionsafgift (datidens moms) af varer, der indførtes til byen, ved byens porte. Her ses en kvittering fra 1838 på betalt konsumtion af et læs tommer, der var ført gennem Svingelport.

for at modtage de stegte Fugle, de kostbareste Frugter og Alt, hvad Verden har af gode Sager at yde til Offerguden Bug; hvor man helst i Forening, men ogsaa alene, naar saa maattet være, drak Madeira, Oporto og Sherry fra den tidligste Morgen, og til man om Aftenen ravede eller bares til Sengs.

Mit Helsingør var, uden at man behøvede at gøre eventyrlige og farefulde Reiser, det virkelige Eldorado; langt bedre end de kaliforniske Guldgruber, hvor Aar ud og Aar ind utalte Millioner strømmede ind i Statens og Borgernes altid til Modtagelse aabentstaaende Pengekister.

Mit Helsingør var Europas erkjendte Verdensstad og den By, som kjendtes i alle Verdens Hjørner og Kanter., selv om man ikke havde fjerneste Kjendskab til i hvilket





Land, den laa; for hvem det Land Danmark var et terra incognita, medens Helsingør var en Virkelighed, man ikke kunde gaa i Veien for.

Mit Helsingør var Staden, for hvilke alle Nationer maatte bøje Knæ, hvis de vilde have Tilladelse til uhindret at passere forbi det mægtige Kronborg og den stolte Orlogsbrig, der kaldtes Vagtskibet, hvor enhver Skibsfører, Kaptain eller Skipper, eller hvad han kaldtes, ydmygeligt maatte lade sig sætte i Land, for at faa Lov til i dyre Domme at betale for den Hjælp, de mange brave Borgere ydede ham med at betale for ham en endnu dyrere Øresundstold og med at skaffe ham hans Skibspapirer forsynede med den Paategning, som Nutidens Statsoverførere derefter have optaget: »kan passere«.

Mit Helsingør var et lykkeligt Helsingør, hvor man trygt stode paa at man havde en



Ole Lund oplevede den store udvidelse af Helsingør Havn i 1824-29, hvor den søndre havnearm blev forlænget betydeligt. Billedet herover viser havnen i 1821 og er den eneste kendte gengivelse af byens første havn, der blev anlagt i 1867. Øverst den stærkt udvidede havn, som den så ud, da Ole Lund vendte tilbage til sin fødeby. Her på søndre mole var der stadig et broget liv, om end det ikke var som i Ole Lunds tid, hvor Øresundstolden rådede. Udsnit af maleri af Sigvard Hansen 1884.

Gaderne i Ole Lunds Helsingør var belagt med marksten, og på Stengade var den senmiddelalderlige bro-lægning med marksten og en række store sten midt i gaden endnu ikke udskiftet med de tilhugne brosten, vi kender i dag. Desværre findes der næppe malerier eller andre gengivelser af Stengade på det tidspunkt. Fortovene var helt op til det 20. århundrede belagt med stenpikning (belægning af aflange marksten sat på højkant), der ikke just gjorde dem behagelige at færdes på, men det var jo heller ikke meningen, mente Ole Lund, der hæftede sig ved de mange kælderhalse og andre forhindringer. Det fornemmes lidt af dette fotografi fra Gl. Færgestræde, der ligesom byens andre gader havde åbne rendestene. Først i 1870'erne påbegyndte man kloakering af byen.



Konge, der alene vidste, hvad der var Landet tjenligst og at man havde en Magistrat, der alene vidste, hvad der var Byen tjenlig. Det var et i Tillid til Statens Overhoved og hans vise Mænd trygt hvilende Helsingør, hvor man ikke gav sig af med politiske Kandestøberier eller Rumlerier.

Mit Helsingør var Klubbernes, Kanefarternes og den dramatiske Tids Helsingør. Har kjendte den Ene og den Anden fra Fødselen indtil Døden, og man deltog i hver andres Sorger og Glæder, som om man kun var den eneste Familie.

I mit Helsingør hed det slet ikke: »Tid er Penge«; men fuldkomment sprogrigtigt: »Tid er Tid« og »Penge er Penge«. Der brugte man fulde tolv Timer om at naa fra Byen til Hovedstaden med den gode gamle, aabne, rødmaalede Postvogn med dens læderbetrukne Agestole. Der forstod man godt og fandt det ganske naturligt, at Postvognen, som skulde afgaa om Morgenens Klokken ni, ikke kunde blive færdig før Klokken ti. Men saa sad man ogsaa ganske roligt hjemme og ventede, indtil der kom et Bud for at underrette den Reisende om, at om et godt Kvartér, der gjerne betød en lille halv Time, vilde »hun« - jeg kan ikke, hvor gjerne jeg end vilde, oplyse, hvorfor en Postvogn den Gang henregnedes til Hunkjønnet - begynde at age; men saa kjørte man ogsaa med en Postkusk med rød Kawai og med et Slag, der gik ned over Knæerne og med trekantet Hat, der sad

paatværs ligesom paa den store Napoleon og ligesom Kavaien var kantet med brede, hvide Snorebaand.

Dér forstod man ret, hvad det vilde sige »at bede en Kjende« underveis, idet man tog en Hvile for sig og Bæsterne i det gode gamle Hirschholm paa mindst tre Klokketimer, saa man fik Tid til at fortære sin Middagsmad i Fred og Ro og til at faa sig en sund og styrkende Middagsøvn ovenpaa Dagens udholdte Anstrengelser, og saa naaede man, efterat have anvendt halvdanden til to Timer til at spise sin Aftensmad i Lyngby, endelig Hovedstaden, naar Vægteren begyndte at raabe »Hov Vægter, hov! Klokken er slagen ti«.

Efter halvtredsindstyve Aars Forløb gjensaa jeg atter min Fødeby; men da var rigtignok mit Helsingør aldeles forsvundet. Ja! skjøndt Byen havde forsøgt at række og strække sig i alle Ender og Kanter, forsaa vidt det lille Hul, hvori den ligger, havde villet tilstede det og skjøndt den var tiltagen baade i Omfang og Befolkning, ja i sidste Henseende havde fordoblet sig, forekom den mig nu forfærdelig indskrumpet, imod hvad den havde været i min Tid, ret som om den var bleven forældet istedetfor forynget.

Ikke en eneste Karnap eller Bislag eller

aaben Svalegang kunde jeg faa Øie paa. Hvor vare alle de mange Kjælderhalse og Kjælderlemme med og uden Rækværk eller Afvisere, der i min Tid om Aftenen havde dannet de prægtigste Faldgruber for den Fremmede, der levede i den taabelige Tro, at den Tids Fortove vare bestemte for Fodgængere, da de dog kun vare bestemte til Trapper og Nedgange og andre saadanne nyttige Ting, som jo blot vilde have taget Plads op inde i Huset? Hvor vare alle de store Sten, som havde ligget midt i saa mange af Gaderne for at vise mødige Folk en sikker Vei til deres Hjem og for at øve dem i at gaa Gaasegang?

Hvor var Øresundstoldkammer med dets Springvand og dets Straale en miniature? Hvor var den største Del af Fæstningens Glacis, der vendte ind mod Byen? Grønnehave og alle de mange store aabne Pladser paa Strandgaden, hvor jeg og mine Jevnlige saa ofte havde tumlet os i de unge

Dage? Hvor var den gamle graafarvede Raadstue? Hvor var Byens Trommeslager og Stokkemændene med deres Pisk og trekantede Hatte? Hvor var det dejlige Sommerpæretre i van Allers Have, der saa ofte havde modtaget mig i det skyggefulde Bladehang og glædet mig med dets Frugt? Hvor vare alle de Mænd og Kvinder, jeg som Barn havde kjendt som Fædre eller Mødre, ja selv Mængden af alle dem, jeg havde leget med og var voxet op med?

De var gaaede bort fra denne Jord og havde veget Pladsen for en ganske ny Generation, og det var kun en ganske enkelt Veteran fra Aarhundredets Begyndelse, jeg traf paa som en rokkende Matrone eller podagristisk Olding, der sad i Kakkellovnskrogen for at opvarme de kolde, sammensunkne Lemmer.

Hvad Under at jeg derfor skyndte mig bort derfra saa hurtigt som muligt: det var jo ikke længer mit Helsingør!

JULESTORMEN 1921

af *Jonna Gustafsson Nielsen*

I efteråret 1921 hærgede en række storme Danmark. Den første kom i oktober og bevirkede damperen Ulvsunds forlis, hvor 17 ombordværende omkom. Oktoberstormen efterfulgtes af to nye, voldsomme storme allerede i november og december, og det skabte store overskrifter i dagbladene. Det danske vejr havde for alvor fået pressens bevågenhed, og den er som bekendt ikke blevet mindre med tiden.

Helsingør Dagblad skrev fyldige artikler om stormene, og de skal i store træk citeres her som et herligt samtidsbillede af et sluttet, selvstændigt lokalsamfund på en tid, hvor tsunamier i Thailand og Malaysia var helt ukendte fænomener. I dag kan vi supplere artiklerne med de

fotografier, som blev optaget dengang, og som er bevaret i museets fotoarkiv.

Helsingør Dagblad den 2. november 1921

Den voldsomme orkan af nordvest, som begyndte i aftes og har raset hele natten, har anrettet kolossale ødelæggelser, særlig langs kysten nordefter, og dens virkninger synes at overgå juleorkanen i 1902. Mægtige vandmasser er presset ind i Sundet fra Kattegat og har ædt store kyststrækninger og bortskyttet veje og promenader, badebroer og pavilloner og undermineret huse og villaer, som lå i nærheden af vandet. Færgeturene fra Helsingborg kl. 7 og fra Helsingør kl. 8 blev indstillede på grund af stormen, hvorimod turen fra Helsing-



Nordre Strandvej fotograferet den 18. december 1921 efter den anden storm. Man havde påbegyndt retablering af Strandvejen efter den første stormskade i november, men nu kunne man begynde forfra. I baggrunden ses Villa Ørnæs, Nordre Strandvej 50, og i forgrunden overretssagfører Körners sommerhus »Strandhytten«, nr. 54 b. Strandhytten ses også nederst t.h., hvor man bemærker, at kaminen overlevede de betydelige stormskader på huset.

borg kl. 9.06 blev gennemført, men herefter blev sejladsen for i gård indstillet. Færgeren afgik herfra i morges med de rejsende, der ikke kom over i aftes. Den kunne dog ikke tage vogne med. De to ture fra Helsingborg kl. 9.20 og fra Helsingør kl. 10.30 blev indstillede.

På Grønnehave har orkanens virkninger været meget ondartede. Endnu i formiddags var søen i mægtigt oprør. I løbet af natten er promenaden fra glasværket [hvor gummifabrikken Tretorn senere blev opført] til Kronborgskoven bortskyllet, Jernbænkene er væltede, enkelte ødelagte. Langt ind på Grønnehave ligger ilanddrevet tømmer, og søen slår op mod glasværkets mure. Det nederste stykke af Øresundsvej og cementfabrikens have har stået under vand.

Langs Lappen er en bred strækning af stranden skyllet bort, og i haverne står van-

det så højt, at man kan sejle der med småbåde. Lysthuse, både og redskaber er ødelagte. Vejen, som fra Marienlyst Station går ned til Sundet, er omdannet til en sø.

På badeetablissementet Marienlyst har havet anrettet megen ødelæggelse. En stor strækning af promenaden fra kurhuset nord efter er skyllet bort, og det meste af etablissementet står under vand. Søen går helt op til kasinoet. I Nationernes Allé står vandet ca. halvanden alen højt og er trængt ind i alle villahaver. Flere villakældre er fyldte med vand og enkelte villaer står helt omgivet af vand.

På terrænet mellem kurhuset og kasinoet står vandet så højt, at det næsten er umuligt at komme ud til kurhuset. Det synes



Villa Nordstrand, Ndr. Strandvej 52, var opført for skuespilleren Johannes Poulsen. Det fremgår med al tydelighed, hvor store skader stormen anrettede. Huset, der her er fotograferet den 1. november 1921, blev hurtigt repareret ved ingeniør Hagemann.

som om høfderne har skærmet promenaden og reddet kurhuset fra at blive undermineret, men brændingen her er voldsom, og nu og da skylles mægtige vandmasser ind over promenaden. Ved den nordre indgang til etablissementet står vandet helt op til Strandvejen.

Ved Gl. Glasværk [nuværende Højstrup] har søen anrettet frygtelige ødelæggelser. I en lang strækning er halvdelen af den tjærebelaagte Strandvej fuldstændig bortskyllet og hovedgasledningen, som lå i denne side af vejen, er sprængt og af de tilbagerullende vandmasser ført ud i Sundet. Vandledningen har fået samme skæbne. I nat måtte folk fra gasværket derud for at forebygge yderligere kalamiteter.

Orkan og sø har været særlig hård ved de 4-5 småvillaer, der ligger yderst ved den åbne plads [Højstrup-stranden] ud for Gl. Glasværk. Den norske trævilla [Ndr. Strandvej 54 a], som har tilhørt skuespiller Adam Poulsen, er i nattens løb fuldstændig forsvundet. Under stormen er den styrtet sammen og træværket er ført bort af søen eller skyllet i land. Tilbage står kun et skur, der benyttedes til garage. I nabovillaen Strandhytten, der tilhører grosserer Poul Larsen, har søen brudt et stort hul i muren, og hele villaen truede i morges med at styrtet sammen. Mægtige bølger slog ind over en cementmur, der er bygget som værn mod søen, og hver gang skylledes jordmasser bort fra grunden. Under tilsyn af politbetjent Kryger blev villaens bohavne bragt ud og hensat på marken.

Også den villa [Ndr. Strandvej 52], der har tilhørt professorinde Poulsen og nu ejes af overretssagfører Kørner, er blevet stærkt medtaget. En altan ud mod søen hænges og dingler i luften, og vandmasserne udhuler stadig grunden. I en fjerde villa tilhøren-



de grosserer Stelling, har søen ligeledes lavet stor ravage. En udbygning er fuldstændig skyllet bort og et stort stykke af villaens mur faldet ned. Også denne villa, der i modsætning til de andre er beboet, blev rømmet for bohavet; men der er dog ingen overhængende fare for, at den skal skride sammen, da den ikke ligger umiddelbart i strandkanten.

Noget længere nord efter er et hjørne af Persson Hennings [Nordre Strandvej 56] villa styrtet ned.

Mange mennesker valfartede i formiddags derud for at se ødelæggelserne.

Også langs sydkysten har navnlig det stærke højvande sat sit spor. Ved Trykkerdammen gik vandet fra den lille havn højt op





imod Strandvejen, så man i både kunne sejle over græsmarken. En del af den for få år siden anlagte promenade langs stranden udfor Bergmandsdal er ødelagt, og vandet har på sine steder været i betænkelig nærhed af Strandvejen. Fra Snekkersten meddeler en af vore læsere os, at den nordre havnemole af søen er trykket noget ind mod havnebassinet, men da der står vand over molen, har man hidtil ikke kunnet komme ud og undersøge skadens omfang. Alle badehuse, der endnu stod ude, er alle slået i stykker, og de lavest liggende dele af Strandvejen er oversvømmede. Fiskerne langs kysten har i nat holdt vagt ved deres fartøjer, og først i morges kl. halv tre, da vandet faldt nogle tommer, turde man søge hvile. Fra Espergærde meldes ligeledes om vandets indtrængen i villahaverne mod stranden.

Helsingør Dagblad den 19. december 1921

Den orkanagtige storm, som har raset af vest og nordvest de sidste døgn og først nu i morges har lagt sig noget, har overalt på den nordsjællandske kyst anrettet nye ødelæggelser, der synes at være af langt større omfang end dem, novemberorkanen forårsagede. Kystsikringen blev jo stærkt svækket i november, da høfder, glacis'er og betonnure tildels skyllede bort, og de sidste døgn orkan har derfor haft let spil med sit fortsatte ødelæggelsesværk. Kysten har været helt værgeløs overfor havets vældige angreb; de brølende søger har med gigantisk kraft væltet sig mod land, underminere

ret brinkerne og suget masser af sten, sand og jord med sig tilbage ud i havet, og ligefrem ædt lange arealstrækninger.

På Grønnehave er resterne af den kommunale promenade skyllet bort. På ny har søerne taget en dyst med glasværkets mure (herover), den tidligere cementfabriks have stod under vand søndag morgen, og langs Lappehaverne er der yderligere skyllet en del areal bort. Marienlyst Badeetablissement er forvandlet til en sø, og alle villakældrene fyldt med vand. Denne gang står vandet betydeligt højere end i november. Helt op til det gamle parkhotel står vandet, og ved etablissementets nordre indkørselsportal har det nået strandvejen og står inde på marken, hvor der tidligere har været tennisbane. Store stykker af badeetablissementets kurpromenade, som forrige gang modstod søen, er nu skyllet bort. Grosserer Stelling's villa [Ndr. Strandvej 50] er til dels omgivet af vand, grev Moltkes [nr. 24], Collstrups [nr. 26] og Demants [nr. 28] villaer ligner borge, omgivet af voldgrave. Over Sommarivas strandareal er søerne skyllet ned paa Strandvejen og



Øverst side 10: Det frådende hav lader ingen tvivl om, at fotografiet er optaget hin stormfulde dag den 18. december 1921. Side 10 nederst: Villa Moltke; det nuværende vandrerhjem, var omgivet af vand den dag. Fotografiet t.h. viser Villa Søbo, Ndr: Strandvej 68, der var opført i 1904 for cand.jur. Lehmann. I baggrunden ses Sommerhjemmet, Ndr: Strandvej 70, der slap nogenlunde uskadt. Herunder ses grosserer Collstrøps villa Lunde have den 18. december 1912, hvor en robåd utvivlsomt ville have gjort lykke.



over i Parken, medens strømme af søvand nordfra har fosset langs vejens ene side. Også dennegang er det gået værst ud over villaerne på den sidste del af strækningen fra Marienlyst til Gl. Glasværk. Nordstrand, den lille villa, der tilhører professorinde Poulsen, har nu fået sit banesår og ligger i ruiner. Kun en stump af façaden mod Strandvejen står tilbage; resten er en



bunke murbrokker, puds, paneler, vinduesrammer og brædder, som de grådige søer søger at slæbe ud i havet. Et større skur, som vistnok har gjort tjeneste som garage, er væltet om og vredet i stykker. Nordstrand bliver sikkert ikke genopført på dette sted.

Paa den ved siden af liggende villa [nr. 50] ind mod byen var man gået i gang med at udbedre skaden fra novemberorkanen og arbejdede på opførelsen af en ny mur. Her rumsterede søen også slemt, og håndværkerne søgte i går i huj og hast at redde deres værktøj og materialier. Hvorvidt denne villa overhovedet kan sikres mod søens an-

greb, er et åbent spørgsmål.

En udbedring af Strandvejen udfor glasværket var påbegyndt, men nu har søerne fuldstændigt ødelagt hele arbejdet og yderligere ædt væk af vejen, således at der nu kun er en smal strimmel tilbage, knap nok så bred, at et køretøj kan befare den.

Der var i går almindelig folkevandring nord efter for at se ødelæggelserne, og en mængde villaejere kom hertil i bil fra København.

De mellem Gl. Glasværk og Julebæk liggende villaer har også dennegang været stedt i fare, men har dog nogenlunde redet stormen af.

I Hellebæk ved Villa Carlo, i Aalsgaarde og Ellekilde har søen ædt stykker af Strandvejen. I Hornbæk er badeanstalterne styrtede sammen og tømmeret drevet på land. En stor del af havnepladsen står under vand, en større motorbåd og mange småbåde er sunket og enkelte huse i villakvarteret er beskadigede.

I Helsingør Havn var vandstanden i går morges 130 cm over dagligt vande, en kort tid var den endog 185 cm over, og nu og da skvulpede vandet ind på Havnegades brosten. Selv ældre folk mindes ikke så høj en vandstand her i havnen. Dampfærgens ture var indstillet lørdag aften og søndag formiddag. Det var umuligt at få vogne ombord på den, og da den i går middags genoptog sine ture, måtte posten langes op til den fra søndre mole.

Lokalhistoriske Noter



Allahs Paradis

Herredsfoged Ole Lund, der indleder dette nummer af Forening & Museum, lovpriste sin barndomsby på mange måder:

»Der har været en Tid, da Helsingør kaldtes Allahs Paradis, saaledes som hans store Profet Mohamed har lovet sine Troende det, fyldt med de dejligste Hurier. Denne Tid begyndte med Aarhundredet [1800] eller nogle ganske faa Aar før og varede til henimod Slutningen af det tredie Tiaar, da Frederiksborgs saakaldte »tredive Tyranner« lidt efter lidt tilvendte sig Skjønhedens Æbler.

Og hvem, der har kjendt Noget til Helsingør i dette Tidsrum, vil vistnok ei heller nægte, at en skjønnere Samling af deilige unge Kvinder end dem, Byen da omsluttede, neppe fandtes andet Steds paa en saa lille Plet.«

Fiskeri på isen

I 1872 udgav Henry Donatsky sin lille bog om fiskerlejerne Snekkersten og Skotterup, og her kan man læse om vinterens fiskeri på det islagte Øresund.

Fiskerens Bestræbelser for at holde sine Fiske levende, skaffer ham undertiden mere Bryderi end at fange dem. Han kan være i taaleligt godt Humeur, om hans Fangst end har været ringe, men har han af en eller anden Grund ikke formaaet at holde Fangsten ilive, saa kan man være vis paa, at hans Barometer staaer lavt. Naar Sundet om Vinteren er tillagt med Is, der kan bære, er det interessant at see, hvorledes Fiskernes Iver for at konservere Fangsten griber ind i hele deres Virksomhed og bevirker, at deres Taktik er en heelt anden end deres Naboers. Svenskerne for



Exempel komme ud paa Isen paa Skøiter, sværmende omkring som en Flok Bier uden Viser; de hugge et lille Hul, fire Pilken derned, give mange Fiske Banesaar, uden at faae dem op, kaste dem, de ere heldige nok til at fange, henad Isen og lade dem ligge og stivfryse dér. Er det nu lykkedes dem at jage Fiskene fra hinanden med deres Pilke, løbe de hurtigt et andet Sted hen og begynde der forfra. Fiskerne fra den danske Kyst syd for Helsingør,



navnlig fra Snekkersteen og Skotterup anvende en anden Taktik. De spænde ikke Skøiter paa; de møde med Træsko, der ovenikjøbet ere forsynede med spidse Søm, for at forhindre Glidning. De trække en Slæde bagefter, hvorpaa der er læsset ikke alene deres Fiskeredskab, men baade Huus og Huusgeraad. Huset bestaaer af et Seil og nogle Stænger. At bygge dette op, er Fiskernes første Arbeide. I Læ af dette saakaldte Telt, indretter han sig saa komfortabelt, som muligt. Han hugger et Hul til sin Snøre og et til den Pose, hvori han putter Fiskene. Posen hænger han nede i Vandet, klar til at modtage Fangsten. Slæden eller et væltet Kar er hans Stol; Madæsken sættes saaledes, at han kan naae den under alle Skjæbnens Omskiftelser, Bøtten med Orme eller Reier sættes ogsaa saaledes, at han kan have den indenfor sin Rækkeevne, uden at reise sig, o.s.v. Han skynder sig vel med at

faae Snøre ud, men den feberagtige Uro, som karakteriserer de pilkende Råå-boere, mærker man slet ikke hos ham. Han har forberedt Alt, faaet Snøren i Bund, taget Bundskud, anstillet Betragtninger over Strømmen, Dybden o.s.v., sidder han roligt og lurar. Han har tilsyneladende hverken Syn eller Hørelse, og hvad Følelsen angaaer, synes den at være concentreret i den høire Haands Pegefinger - det er nemlig den, hvormed han holder Snøren. Fanger han en Torsk, er hans første Forretning, efter at have forsigtig taget den af Krogen, at slippe den i Posen, saa Agn paa Krogen igjen og Ansøgningen ud paany; først da tør han banke Hænderne lidt. Naar han skal iland om Aftenen, slæber han alt det efter sig, han havde ud om Morgenen og desuden Fangsten og Karret fuldt af Vand. Før hans Fiske skulle savne dette, før ville han slæbe sig fordærvet.

Vejene er for alle

Nok var datidens veje ikke just som de nuværende, men de var dog ligeså væsentlige for infrastrukturen som i dag. Derfor måtte Frederiksborg Amts vejinspektør Niels Christian Ørsted i april 1849 skærpe tonen over for de »Besiddere og Brugere af Jorde, der grændse op til de mindre Landeveje og offentlige Sogneveie« i amtet: »Nutidens Fordringer til Veiene blive aarlig større og større, og der anvendes saavel store Summer, som ogsaa megen Arbejdskraft paa Veienes Forbedring og Vedligeholdelse, saavel paa Landeveiene som paa Sogneveiene. Det vilde derfor være meget ønskeligt, om man i Almindelighed vilde vise de offentlige Veie nogen mere Interesse, og ikke som Mange betragte dem som Dele af deres Eiendom, fordi de ere udlagte af deres Jorders Areal, men anse Veien og dens Grøfter som en anden tilstødende Nabos Jord, og ikke komme Veiens Grund nærmere end tilladeligt, thi Veien er det Offentliges Eiendom, som ingen enkelt kan benytte dertil, hvortil det falder ham beqvemt.



Datidens veje var ikke asfalterede, men belagt med grus over et lag skærver, ligesom man laver nutidens skovveje. Markante grøfter sikrede vejene mod oversvømmelser, og passage over disse krævede anlæg af stenkister, hvorigennem vandet kunne passere. Vejmanden her arbejder i amtets tjeneste, så han kunne roligt lægge sine skærver på vejbanen. Maleri af N.F. Schiøtt-Jensen (1855-1941).

Nederst t.v.: Stenkiste over vejgrøften til adgangsvejen til Nyholte Kro's rejses-tald på Kongevejen ved Geels Bakke. Maleri af Andreas Juul (1816-1868).

Af de Uordener og Overtrædelser af Veiforordningen af 13de Decbr. 1793, som hyppigst finde Sted, skal jeg tillade mig at anføre nogle, og først og fremmest den for Veiens Conservation saa skadelige og meget anvendte Fremgangsmaade at danne Overkjørseler over Vejgrøfterne ved at opfylde Grøften, saa at Vandløbene standse, hvorved Veiene i vaade Aarstider næsten ganske sættes under Vand, hvilket bevirker en snarlig Ødelæggelse.

Det er og bleven gjort til en Vane for Man-



ge at benytte Veien og dens Grøfter til Henlægning af Tømmer, Brænde, Gødning, Avlsredskaber m.v. til at grave Leer og Sand i, til at hensmide Stene, som opbrydes ved de tilgrænsende Jorders Dyrkning, til Tøring af alle Slags Kreaturer, hvorved Veiene og Grøfterne lide meget, ligesom ogsaa stor Fare derved kan afstedkommes for de Veifarende; og det maa ansees nødvendigt, at der bliver sat en Grænse for disse Misbrug.

Min Opfordring er derfor til Enhver, der benytter Veien eller dens Grund paa en lovstridig Maade, at afholde sig herfra, ligesom og til Alle, der have saakaldte blinde Overkjørseler, eller nedfaldne tilstoppede Steenkister over Veienes Grøfter, ville opgrave disse, og paa de nødvendige Steder opføre forsvarlige Steenkister efter de locale Omstændigheder med 12 á 16 Tommers Lysning til den fornødne Dybde med Steenbro i Bund. Disse Opgravninger og Opførelser af Steenkister maae være foretagne inden den 15de Mai førstkomende, ligesom og til den Tid Alt, hvad der findes henlagt paa Veiene og i Grøfterne, Veivæsenet uvedkommende Sager skal være bortskaffet.«

Moselund

Moselund er det umiddelbart misvisende navn på en lille ejendom, der lå på Pindemosevej nær Esrumvej. Forsidebilledet viser ejendommen, som den tog sig ud i al sin landlige idyl så sent som i 1970. En

Kvægtransport over Øresund



Denne ganske spændende kolorerede tegning hænger på Nederlands Sheepvaart Museum i Amsterdam. Den er udført i 1804 af hollænderen Jacobus Pluym i forbindelse med hans rejse til Indien med skibet »Speculation«, der førtes af kaptajnen J.H. Lichtwark. Fra Amsterdam gik turen til Wismar og England og herfra til Kap det gode Haab og videre til Batavia.

Tegningen er interessant, idet vi ser en kvægtransport, utvivlsomt fra Helsingborg til Helsingør. Helsingborg havde i mange menneskealdre haft sine slagtere på torvet i Helsingør. I 1637 var her således boder til 10 slagtere fra Helsingborg, der konkurrerede med Helsingørs 14 slagtere. De tre okser, der ikke just synes at nyde transporten, ledsages af to mænd og en kvinde med et barn på armen. Historien melder ikke nærmere om formålet med sejladsen, da Pluym vel blot har betragtet sceneriet i forbindelse med sin sejlads gennem Øresund. Tegningen er topografisk upålidelig. Det elendigt skildrede Kronborg ligger nærmest på en ø midt i sundet, og byen er skildret så dårligt, at kun antydningen af to kirker må stedfæste den til Helsingør. Det er båden, der forståeligt nok har interesseret Pluym, og den højner unægtelig tegningens ellers tvivlsomme kunstneriske værdi.





idyl, der sluttede ved anlægget af Klostermosevej omkring 1975. Moselund, der på det tidspunkt var beboet af jordbruger Bendix Hansens enke Christine, fik dog lov at stå nogle år endnu, inden det måtte vige for udviklingen.

Ejendommen, der ses på fotografiet herover, var opført i midten af 1800-årene for Ole Pedersen, Borup. Den bestod af et grundmuret, stråttækt stuehus og en lignende sidebygning til lo, lade og stald, samt et lille stråttækt udhus til svinesti. Museet besøgtede stuehuset kort før nedrivningen, og flere detaljer som dør- og vinduesprofiler, samt små senklassicistiske messingdørgreb, antydede at det måtte være den oprindelige bygning med de småændringer, der har været råd til at få lavet i tidens løb. I begyndelsen af 1900-årene købte jordbruger Bendix Hansen ejendommen, og han drev den helt op til engang i 1950'erne.

Navnet Moselund stammer utvivlsomt fra den til en del af ejendommen hørende gamle Havreholm Mose. I det hele taget var området fyldt med småsøer og moser,

hvilket navnene på de nærliggende og stadig bevarede gårde, Pindmosegaard og Dyresøgaard vidner om.

Gårde og især mindre landbrug var der masser af i omegnen af Helsingør, og stadig anes hist og her i villakvartererne nogle af bygningerne, der dog mestendels er ombygget til ukendelighed. Museet har i en del år arbejdet med ejendommene på købstadens tidligere mark- og overdrevsjorder i forsøget på at få en idé om, hvem der købte og byggede herude, da kommunen i begyndelsen af 1800-årene begyndte at udstykke og sælge overdrevsjorderne i parceller, men stadig mangler vi væsentlige oplysninger. Noget af det vi er meget interesseret i, er at få kontakt med folk, der kender og måske husker nogle af disse landejendomme og kan fortælle om livet i disse, eller om beboerne.

Således ville vi da meget gerne vide mere om Moselund, nu da vi er så heldige at have en del billeder af netop denne ejendom i vort arkiv, takket være tidligere sygehusdirektør Villy Olsen.

LBM

1950'ernes glade Helsingør

Den lokale kunstner, Johannes Nørretranders (1871-1957), blev i sin tid bedt om at lave forslag til en plakat for Helsingør. Han valgte Hotel Marienlysts originale statue af Holger Danske og lod en glad pige forsøge at vække den gamle sagnfigur til død.



1930'ernes Julebæk

Fotografiet øverst til højre vil nok for de fleste være svært at stedfæste. Det viser Nordre Strandvej ved Julebæk og stammer fra grosserer Christian Tetzen-Lunds grandniece Karen Krogh. Tetzen-Lund var kendt i Julebæk, som ejer af den statelige ejendom af samme navn. Den brændte desværre i 1962 og blev afløst af Tvinds nuværende byggeri af tvivlsom skønhed. Fotografiet nederst viser Tetzen-Lund foran den store villa. Han står i haven

nedenunder villaen, hvor fotografen også har hentet motivet på det øverste billede. I baggrunden ses en lille hvidmalet bro, der fører over Julebækken. Den ene af de to unge damer er Karen Krogh (t.v.), og det var typisk for den gamle grosserer at sikre sig, at søde unge piger kom med på fotografierne af hans ejendoms herligheder. Se også bagsiden.



Museumsforeningens tur til Nord - og Sydslesvig

Helsingør Museumsforening arrangerer en bustur med Ørslev rejser fra fredag den 24. maj til søndag den 26. maj 2013. Elisabeth Thorsen tager sig af det praktiske og John Zilmer står for at fortælle om de steder vi skal se og høre nærmere om. Turen udgår 24. maj kl. 0700 fra Helsingør Station (sydøstsiden mod færgerne). Vi kan ikke tage deltagere op undervejs. Vi kører ad motorvejen til Korsør, hvor vi skal besøge slottet. Vidste I, at der var et slot i Korsør? Vi fortsætter ad motorvejen over broen og Fyn til Kolding, hvor der er frokostpause. Så forlader vi motorvejen og kommer først tilbage på motorvejen søndag på hjemvejen. Vi begiver os sydpå langs Hærvejen, hvor vi skal se spændende steder, der hvor vi kan komme med en stor turistbus. Vi ender sidst på dagen i Flensborg, hvor vi indkvarteres på det trestjernede Hotel Dittmers Gasthof, her er to gange middag og to gange morgenmad inkluderet i prisen.

Lørdag starter vi som sædvanlig kl. 0900. Vi kører først over grænsen til Løgumkloster, hvor vi skal se klosterkirken og forhåbentlig høre Frederik den Niendes klokkespil. Fra Løgumkloster til Tønder, hvor vi skal besøge et Zeppelinmuseum i den gamle kaserne. Derfra videre forbi Schackenborg og Møgeltønder tilbage over grænsen og til Husum, hvor der er frokost. Vi kører mod Flensborg via Bergenhusen, Idstedt og Sankelmark til Flensborg.

Søndag er der afgang kl. 0900 til en af grænsebutikkerne, hvor der blive et ophold så der kan provianteres. Derfra fortsætter vi til Ribe med forskellige afstikkere, vi ser domkirken og der er frokost. Efter frokost videre til Christiansfeld, hvor der kan købes honningkager. Så må vi igen tilbage til motorvejen via Kolding og over Fyn til Slagelse, hvor vi holder en kortere pause for at se resterne af Antvorskov Kloster. På motorvejen igen til Helsingør, som vi når omkring kl. 1830.

Ret til ændringer i programmet forbeholdes afhængig af trafik og vejrforhold.

Prisen for turen er 2154 pr. person i dobbeltværelse, tillæg for enkeltværelse er 310 kr.

Frokost og evt. museumsbesøg undervejs er for egen regning

Tilmelding til Elisabeth fra 20. februar 2013 på e-mail Elisabeth.p4@mail.com eller telefon 4921 7808.

Foredrag
lørdag den 6. april kl. 14.00

Religion og videnskab i renæssancen

Renæssancen er ofte udråbt til tiden for ”den videnskabelige revolution”, hvor mænd som Tycho Brahe, Nicolaus Kopernikus, Johannes Kepler og Isak Newton fremhæves som de første ”sande” videnskabsmænd. Hvad der dog sjældent nævnes i denne forbindelse er deres religiøse ideologi som lå til grund for enhver udforskning af naturen.

Foredraget vil gennemgå hvordan viden-

skabens opblomstring i renæssancen hang sammen med et særligt religiøst verdensbillede der var inspireret af, ikke blot kristendommen, men også gamle traditioner som platonisme og hermetisme, og hvordan det kommer til udtryk i astrologi, astronomi, alkymi og arkitektur.



Sara Moldrup Thejls er mag.art. i Religionsvidenskab fra Københavns og Amsterdams Universitet. Siden 2009 har Sara Thejls været ekstern lektor ved Afdeling for Religionshistorie, Københavns Universitet og har sideløbende været underviser på Folkeuniversitetet. I 2010 blev Sara Moldrup Thejls ansat på Helsingør Gymnasium, hvor hun stadig arbejder.



Foredrag
lørdag den 23. februar kl. 14.00

Christian II - den landflygtige konge

I Rigsarkivet opbevares Kongehusets arkiv. Det rummer dokumenter helt tilbage fra 1200-tallet og frem til den nuværende glücksborgske kongeslægt. Arkivet indeholder alt fra spektakulære håndfæstninger, hyldinger og kongelige ægtepagter til de kongeliges personlige kalendere og breve. Nogle af dokumenterne vil blive vist på power point



Christian II (1481-1559) blev fordrevet fra Danmark i 1523 og søgte tilflugt hos sin habsburgske svigerfamilie. Arkivet fra kongens eksilhof i byen Lier i det nuværende Belgien tegner et spændende billede af den styrtede konges forsøg på at generobre sit rige.

ekstern professor i ældre nordisk historie ved University of Aberdeen og han blev 2007 udnævnt til æresdoktor (fil.dr. h.c) ved det Filosofiske fakultet ved Göteborgs Universitet. Michael Gelting har gennem årene særlig beskæftiget sig med dansk højmiddelalder og virkningerne af den sorte døds betydning for samfundet. Han medvirkede i Lars von Triers film "Epidemic", hvor han spillede sig selv i sin egenskab af forsker i den sorte døds historie. Scenen, hvori han medvirker, optræder forholdsvis tidligt i filmen, hvor bl.a. Lars von Trier er gået i gang med at forske i den mystiske epidemi.

Michael H. Gelting, arkivar; professor. Gelting, blev i 1979 uddannet som mag.art. i historie fra Aarhus Universitet. Forskningsassistent og senere arkivar ved Rigsarkivet. Gelting har desuden virket som lektor i middelalderens historie på Københavns Universitet. Fra 2007 er Michael H. Gelting





Et af nordkystens fornemste eksempler på havekunst forsvandt med ejendommen Julebækshøjs brand i 1962. Intet var sparet fra den side 17 kort omtalte Tetzen-Lunds side. Her stod mellem eksotiske velplejede vækster Polyklets berømte Amazone, en af appolostatuerne fra Akropolis, og ved terrassen stod den ludovisiske tronstol med relief af Venus' fødsel. Stadig er en del af balustraden i rokokostil

på toppen af skråningen med prægtig udsigt over Øresund bevaret, men det er også alt. Vi må lade os nøje med maleren Harald Heirings herover viste maleri fra 1936 og de ganske mange fotografier, der heldigvis blev optaget i 1930'erne, hvor Tetzen-Lund var vært ved adskillige herlige sammenkomster.

